

Yogesh Haribhau Kulkarni • You

Al Advisor (Helping organizations in their Al journeys) | PhD (Geometric Modeling) | Tech Colum...

1m • 🗲

Wish to share today's article from my weekly column "तिसरा मेंदू" (Third Brain) titled "माझं झालं की झालं (literally: Once mine is done, it's done)" which has been published in the Marathi newspaper, Sakal! (pic below)

I'm thankful to Sakal Media Group for providing a platform to share these important insights with our local community.

Any comments? I'd love to hear your thoughts! 🤛 👥

Sakal Media Group Abhijit Pawar Samrat Phadnis Niranjan Agashe

#mentalmodels #tragedyofcommons

तिसरा मेंदू

डॉ. योगेश हरिभाऊ कुलकर्णी

गमरात हवामान बदलाचा प्रस् दिवसँदिवस गंपीर होत आहे. तापमानवाड, बावती समुद्रगतळी, अंगलतोड आणि पाणीटेपाई हो संकटे आता कोणत्या एका देशापुती मर्पादित राहिलेली नाहीत. या न्हासाला प्रामुख्याने विकसित देश जबाबदार आहेत. ज्यांनी औद्योगिक क्रांतीगसून निम्मांचा बेसुमार वागर करून समुद्धी साथली. त्यांनी पृथ्वीच्या संसाधनांचा स्वाधांसाठी वागर केला, प्रदूषण केले आणि आता तेच विकसनशील राष्ट्रांना पर्यावरणाचे आनामृत पाजत

वातावरण, हवामान आण समुद्र है कोणाच्यादी मारुकीची नसून 'बागतिक समाधिक (सार्ववनिक) संपत्ती' आहे, है ते सीर्योस्करणी विसरते: त्यामुळे तिच्या वापराची जबाबदारीही जागतिक असायत्रा हवी, पण स्वाचिन घेतरलेटे निर्णय आणि "माई झालं की झालं" या वृत्तीने प्रदूषणाचा मार इतरांवर बकरतला, यामुळेच आगलण 'हेंबही ऑफ कॉमन्स' म्हणबंच 'सार्ववनिक संसाधनांची' शोकातिका' या मन-प्राप्त्रण परिणामांचा सामना करत आहोत. या मिडलनुसार, बेव्हर व्यक्ती किंवा

माझं झालं की झालं!

दश सावजानक संसाधनाचा वापर करताना फका स्वतःच्या फायद्याचा विचार करतात, तेव्हा ते संसाधन हळूहळू संपते आणि अतिमतः सर्वाचेच नुकसान होते. या संकल्पनेचा पाया १८३३ मध्ये अर्थतन्त्र

विल्यम फॉस्टर लॉयड यांनी घातला. पुढे १९६८ मध्ये उज्ज्ञांतिशासका गेरेट हार्डिन यांनी ती अधिक साबस्तरपणे मांडरले. या सिस्त्रांतिमुसार, जेन्य प्रत्येक जण सार्खनिक हिताचा विचार न करता सामायिक संसाधनातून जास्तीत जास्त फायदा घेण्याचा प्रयान करतो, तेन्द्रा समस्या निर्माण होतात. हार्डिन यांनी एका सार्वजनिक पुरणाचे प्रयाल इंग्रजीत कॉमस्स म्हटलं जातो उदाहरण दिले. जर प्रत्येक पुराख्याने मर्यादित गुरे चारली, तर कुरण टिक्न राह्रील. पण प्रत्येकाने स्वतःच्या फायद्यासाठी जास्त गुरे आणल्यास, कुरण काह्री काळातच नष्ट होईल. या शोकांतिकचे मुरण स्हणजे. आपण दीर्पकळीन नुकसानाकडे दुर्लक करन ताकाळ कायद्याचा विचार करती. यांची काही उदाहरणे पाह्र्यात.

भारतात याची अनेक उदाहरणे दिसतात. भराबांहर कचरा फेकणे, सार्वजनिक जागेवर अतिक्रमण करणे किंवा विजेची चोरी करणे. सार्वजनिक शीचालये असूनही ती वापरण्यायोग्य नसतात. कारण 'मी एकट्याने स्वच्छ टेवून काय होणार?' हा विचार प्रत्येक जण करतो आणि अंतिमतः कोणीच जबाबदारी मेत नाही. माझं झालं की झालं. एखाझा व्यवकारीन स्त्याधर नको त्या ठिकाणी गाडी पार्क केली की, त्याचे अनुकरण इत्तरही करतात. त्यककरम, चाल्य्यामाठी जागाच उता नाही आणि हाच 'नवा नियम' (न्यू नॉर्मल) बनती.

शेतीतील पाण्याचा अतिवापर हे आण्गळी एक उदाहरण. जास्त उत्पादनासाठी शेतकरी भूगर्भातील पाण्याचा प्रचंड उपसा करतात. यामुळे पाण्याची पातळी खोल जाते, बोरकेल कोरड्या पडतात. याचे पर्यवसान तुष्काळ, स्थलांतर आणि कृषी संकटात होते

अनेक ठिकाणी उपजीविकेच्या नावाखाली वेकायदा जंगलतोड चालते. जेव्हा शेकडो त्येक तीच विचार करतात, तेव्हा जंगल नाहीसे होते, पर्जन्यचक्र विचार करतात, तेव्हा जंगल नाहीसे होते, पर्जन्यचक्र विचारते आणि मानवी जीवन उद्ध्वस्त होते.

हिजिटल जगातही हेच घडते. एकाच विहिडओ सेवेचे अकाऊंट अनेक जण वापरतात, ऑनलाइन कोर्सेसचे लॉगिन शेअर केले जातात. यामुळे कंपनीचे उत्पन्न घटते आणि सेवेचा दर्जी खालावतो. यावर उपाय आहे का? होय, नककीच.

ब्रिये मारुकी स्पष्ट असते, तिथे संसाधनांची जरण्क होते. खासगी मारुमता सार्वजनिक मारुमतेपेशा जास्त जपरुरी जाते, कारण तिथे जबाबदारी निरिका केरोरेली असते. राजस्थानमधील काही गावामध्ये पंचायतीयी सामाजिक नियम चालून विहिरीच्या जापरावर नियंजण देवले. आपले गाव, आपलो जबाबदारी वासारखी तत्त्वे संसाधनांचा शास्त्रत वापर सुनिश्चित करतात.

दूसरा उपाय म्हणजे प्रोत्साहन किंवा रेंड. जपानमध्ये कच-याच्या वर्गीकरणासाठी कठोर नियम आहेत. नियम मोडल्यास रंड आणि शिस्तबद्ध पालनासाठी बसीस दिले जाते. भारतातही अली प्रभावी वर्तनप्रणाली आणायला हवी. या सम्ख्याहन आपण काय शिकायचे? जे काही 'सार्वजनिक' आहे, सावाचे, देशाचे आणि अगाचे, ते जपणे ही आपकी सर्वाची जबाबदारी आहे. 'कोणीच जबाबदार नाहीं अशो भूमिका घेतल्यास ती साध्य-संपत्ती नष्ट होते. भारतासारख्या प्रचंड लोकसंख्या आणि मर्यादित संसाधने असलेल्या देशाच हो शोकांतिका टाळ्य्याच एकच मार्ग आहे. लोकांची एकत्र येउन, नियम पाइट्र आणि सर्यार्थ बाजूला ठेवून सार्वजनिक संपत्तीचे आलाण सर्यार्थ बाजूला ठेवून सार्वजनिक संपत्तीचे